

Jaarrede VBG 2019: ‘Sterk Groen Onderwijs’

Geachte leden van de Vereniging Buitengewoon Groen,
Voor u staat een trotse voorzitter van een zilveren vereniging van de scholen die groen vmbo onderwijs, met profiel - en keuzevakken, elke dag weer met volle energie waarmaken.

Welkom

Fijn dat we op deze 25^e ALV een opkomst hebben met ca. 40 deelnemers uit heel Nederland.

De VBG heeft dit jaar haar 25^e jarig jubileum. Ik wil graag dit zilveren moment benutten om de aanwezige bestuursleden aan jullie voor te stellen:

-Tonja Heeren (Elde College Schijndel),	regio Zuid
-Clasien Grootendorst (Van Lodenstein College Hoevelaken),	regio Midden
-Maaïke Hagedoorn (St. Canisius Tubbergen),	regio Oost
-Teo de Groot (AMS Franeker) hoef ik niet meer voor te stellen,	regio Noord
-Bert van Opstal (Campus 013 Tilburg) en	regio Zuid
-Ronald van der Vlies (L&L, De Lingeborgh Geldermalsen)	regio Midden
-Cees de Jong (Melanchthon Business School Bleiswijk)	regio West

Susan Potiek

Uitgerekend op deze zilveren ALV missen we onze onvolprezen secretaris Susan Potiek, die afgelopen woensdag een nieuwe heup heeft gekregen.

Het gaat goed, ze is het ziekenhuis al weer uit en laat jullie allemaal groeten. Er ligt in de pauze een ‘beterschapskaart’, waarvoor ik jullie allemaal uitnodig deze te tekenen. Samen met een bloemetje gaat dit dan naar haar toe.

Het hele bestuur dankt haar voor alle voorbereiding die ze ook dit jaar voor de ALV heeft gedaan.

Thema: Sterk Groen Onderwijs

We sluiten een gedenkwaardig jaar af, niet alleen voor de vereniging maar zeker ook voor de sector. De VBG had haar zilveren feest in april van dit jaar in Wageningen. Deze jubileumbijeenkomst was druk bezocht met bijna 100 deelnemers. Op de bijeenkomst werd een ‘oude traditie’ in ere hersteld, waarbij vertegenwoordigers van WUR, VHG, NIOO ons hebben bijgepraat over de stand van zaken in het onderzoek en beleid in onze groene sector. Als cadeau was er aan het einde van de dag voor alle VBG-scholen een appelboom. Het bestuur hoopt dat deze fruitbomen een goede plek hebben gekregen in jullie schooltuinen en dat ze natuurlijk nog lang vrucht mogen dragen.

Dan de sector, waarvoor 2019 vooral de boeken in gaat als het jaar van de stikstofcrisis en de demonstraties van met name de veehouders in Nederland. De

situatie van Agrarisch Nederland is voor alle Nederlanders nadrukkelijk voor het voetlicht gebracht in het najaar, met trekkers op de snelwegen, demonstraties op het Malieveld en voor (op sommige plaatsen: zelf in) de provinciehuizen tot en met het RIVM in Bilthoven.

Voor alle partijen wordt het meer en meer duidelijk dat we niet op eenzelfde voet kunnen doorgaan en dat een duurzame transitie van de groene sector onontkoombaar is. We staan op een kantelpunt, waarbij na de relatief eerste lichte maatregel van maximaal 100 km per uur, u een veel en veel groter pakket aan maatregelen is aangekondigd. Wordt het een revolutie of toch een evolutie na 1 december ?

Als vmbo-scholen met groen onderwijs en als VBG is belangrijk met elkaar te overleggen (strategie af te spreken) hoe wij onze rol oppakken in het nieuwe overheidsbeleid dat nu onontkoombaar is. Juist nu de sector voor een allesbeslissende keuze staat kunnen wij ook als vmbo Groen onze toegevoegde waarde duidelijk maken met Sterk Groen Onderwijs. Hier kom ik straks op terug.

RELATIEF en ABSOLUUT

De Nederlandse AgriFoodsector (inclusief de toeleverende technische bedrijven) heeft een totale jaarlijkse omzet van 160 miljard euro en biedt momenteel werkgelegenheid aan ca. 10% van de Nederlandse beroepsbevolking.

De Nederlandse AgriFoodsector kent een (zeer) grote variëteit aan bedrijven in land- en tuinbouw, voedingsmiddelenindustrie en retail. Nederland is de tweede exporteur van agrarische producten in de wereld. U kent de quote (van Arjen Lubach): *'America first, The Netherlands second'*. Deze export heeft dit jaar (2019) ongeveer een waarde van ca. 100 miljard euro.

Nederland is kampioen productie per vierkante meter en is wereldberoemd voor haar agrarische expertise. Wageningen is in veel landen bekender dan Amsterdam. Allemaal bekende zaken voor u neem ik aan.

Heel trots staat er in het boekje van het AgriFoodTech Platform (2018) dat 'de Nederlandse agrarische sector RELATIEF de laagste impact heeft op het milieu van alle landen in de wereld. Tja, het staat er echt en ik geloof dat ook wel, vanwege dat woordje RELATIEF. En daar zit hem nu net de kneep. Ook al is de milieubelasting per product het laagste van de hele wereld, dan slagen wij er door de enorme productie, door de gigantische hoeveelheid groene producten, toch in om de milieunormen ABSOLUUT te overschrijden. Dit gaat de draagkracht van ons kleine land (ver) te boven.

Dat de prijs voor onze intensieve landbouw een zeer hoge is wordt duidelijk door de toenemende aantasting, die sinds de 'Mansholt-periode' na de Tweede Wereldoorlog heeft plaatsgevonden van onze leefomgeving, onze natuurgebieden en onze volksgezondheid. Die 'aantastingen' zijn nauwkeurig onderzocht, gedocumenteerd en al meer dan 50 jaar bekend. Al in de jaren '70 van de vorige eeuw bijvoorbeeld, beschreef de *Nota intensieve veehouderij* (van landbouwminister Fons van der Stee in 1974) de risico's van de vermessing van Nederland. We komen steeds beter tot het inzicht dat de natuur-en milieuschade van de huidige landbouw steeds hogere kosten met zich meebrengt voor de Nederlandse belastingbetaler. Nog wat voorbeelden. Om de vervuiling van het

grond- en oppervlaktewater, die optreedt door de (enorme) mestoverschotten, bestrijdingsmiddelen en medicijngebruik te saneren is veel geld nodig. Volksgezondheid staat onder druk. Per jaar krijgen 4000 kinderen astma en sterven 12.000 mensen vroegtijdig als gevolg van vuile lucht. Fijnstof, stikstofoxiden en ammoniak zijn daarvan de hoofdoorzaak. Stikstof, gewasbeschermingsmiddelen en waterpeilmaatregelen tasten plaatselijk de biodiversiteit binnen en buiten natuurgebieden sterk aan. Het is met de bijkomende milieukosten net zoals in het bekende ijsbergmodel: het grootste deel was vrijwel onzichtbaar, zit onder de oppervlakte, maar komt nu steeds duidelijker in beeld. Leerlingen vragen mij wel eens waar ik voor zou kiezen: voor de economie of voor de natuur. Mijn antwoord is dan eenvoudig: zonder natuur heb je namelijk helemaal geen economie. Het is duidelijk: we staan aan het einde van een periode waar in de sector 'productie boven alles gaat'. De term voedselzekerheid was daarbij het toverwoord dat alle tegenargumenten van tafel veegde. Het oude systeem loopt dood en een systeemtransitie is nodig.

Trouw onderzoek (2018)

De noodzaak om de landbouw te hervormen leeft sterk, blijkt uit 'De Staat van de Boer', het grootste opinieonderzoek ooit onder agrariërs in Nederland gehouden. *Trouw* legde boeren en boerinnen vragen voor over hun eigen welzijn, de huidige landbouwsector en hun ideeën voor de toekomst. Nederlandse boeren en boerinnen zijn toe aan een grootschalige vernieuwing van de sector. Meer dan 80 (!) procent wil overstappen naar natuurvriendelijke methoden. Bijna de helft van de agrarische bedrijven zegt binnen tien jaar te willen overschakelen naar een duurzamere vorm van landbouw.

Uit 'De Staat van de Boer' komt een beeld naar voren van een beroepsgroep, die nog altijd oprecht trots is op het vak. Maar de boeren en boerinnen zien hun erf omringd door een buitenwereld die hen niet begrijpt. Ze voelen zich in de hoek gezet door politici, media, supermarkten en milieuorganisaties.

Voormannen en -vrouwen

Opvallend in het onderzoek is dat agrariërs met name zeer kritisch zijn over hun eigen vertegenwoordigers. Bijna 90 procent vindt dat hun landbouworganisaties niet het juiste verhaal vertellen. Ze willen een sterke man of vrouw die het voor hen opneemt. Dat is nodig, want volgens 85 procent van de ondervraagden is er sprake van een regelrechte crisis in het buitengebied. Uit de resultaten komt naar voren dat boeren een koerswijziging willen. Hoewel slechts 6 procent van de onderzochte agrariërs op dit moment biologisch werkt, wil een grote meerderheid van de 'gangbare' boeren de overstap maken naar een duurzamere bedrijfsvoering. Die is in hun ogen niet alleen minder vervuilend, maar ook economisch sterker. Driekwart van hen wil bij verandering juist samenwerken met kritische groene milieu-organisaties.

Meer dan de helft van de boeren vindt dat agrarische bedrijven niet langer moeten focussen op de export, maar moeten kiezen voor 'natuurinclusieve' landbouw, waarin wordt 'samengewerkt' met de natuur, uiteindelijk zonder bestrijdingsmiddelen, kunstmest en het soja-kraftvoer uit het buitenland. Ruim 70 procent van de boeren vindt het niet langer acceptabel dat de natuur onder druk blijft staan door de huidige te intensieve landbouw en veehouderij.

Draagvlak

Volgens mij biedt dit gegeven veel draagvlak voor een nieuw beleid. Natuurlijk moet dat beleid duurzaamheid als uitgangspunt hebben, maar moet vooral betrouwbaar voor langere tijd vastliggen, om boeren meer zekerheid te geven voor als ze nieuwe investeringen willen doen. Belangrijk is ook dat we als Nederlandse samenleving solidair zijn met onze sector en dat op termijn de supermarkten en consumenten fatsoenlijke prijzen gaan betalen voor meer duurzame producten. We hebben een visionair nodig, een bewindspersoon die over zijn eigen regeerperiode heen kijkt, tot in 2030-2040. Iemand als 'Sicco Mansholt' die nu niet vanuit voedselzekerheid beleid maakt, maar vanuit 'natuurinclusieve' duurzaamheid. Onze minister van LNV wil Nederland koploper kringlooplandbouw maken met oog voor landbouw, natuur en voedselveiligheid. Dat is mooi. Het klinkt in elk geval beter dan 'Europees recordhouder stikstof', een positie die ons land tot nu toe met verve heeft verdedigd.

De vraag is of minister Carola Schouten van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) dit namens het kabinet wil en kan invullen ?

Op welke wijze en in welk tempo de transitie vorm krijgt wordt binnenkort (misschien al vandaag ? voor 1 december) duidelijk als het grote pakket van maatregelen door de regering wordt gepresenteerd. Iedereen moet gaan samenwerken aan een duurzame landbouw. Belangrijk is dat we de boeren niet eenzijdig de schuld geven, integendeel juist solidair met hen zijn. In de voetbalwereld begrijpen ze het goed: als een team slecht presteert wordt de coach/trainer ontslagen en niet het team. Als de leerlingen op onze scholen slecht presteren worden zij niet naar huis gestuurd, maar moet de directie aan de bak. Zo is het ook met de groene sector. Omring de boeren met een betaalbaar en realistisch verbeterplan, dat duidelijke duurzame keuzes mogelijk maakt. Haal systeemfouten eruit en maak mogelijk dat de bedrijven weer de onmisbare schakel vormen in de natuurlijke kringlopen van onze Nederlandse landschappen.

Je leent het land van je kinderen

Natuurlijk dragen boeren zelf ook verantwoordelijkheid. Gelukkig zien we een nieuwe trend in de sector. In 2019 hebben pakweg 5000 biologische en natuurboeren vrijwillig een fundamentele verandering doorgevoerd in hun bedrijven. Zij zijn de koplopers en verdienen absoluut onze ondersteuning. In aansluiting op het Trouw-onderzoek 'De staat van de boer' wil ik jullie graag wijzen op het nieuwste boek van Kees Kooman, dat met de titel: 'Nieuw Boeren' (laten zien) 10 zeer inspirerende voorbeelden van deze voorlopers beschrijft. Heel aansprekend is het verhaal van boer Corneel van Rijn, boer uit Hoog Made in het Groene Hart. Zijn boerderij in Hoog Made heeft de toepasselijke naam gekregen 'Buiten Verwachting'. Corneel van Rijn heeft zijn biologische bedrijf met streekproducten, natuurcamping en landwinkel opgebouwd vanuit de treffende filosofie: 'Je leent het land van je kinderen'.

GroenPact arbeidsmarktconferentie (1-11-2019)

Op de arbeidsmarktconferentie van GroenPact (1 november jl.) werd een analyse gegeven van de houdbaarheid van het huidige AgroFoodstelsel en met elkaar gesproken op welke wijze het groene onderwijs daar een rol in kan en moet spelen.

Alle deskundigen zijn het met elkaar eens dat een systeemverandering op korte termijn nodig is en dat alleen het beperken van de negatieve milieueffecten in het huidige systeem bij lange na niet de benodigde milieuwinst gaat opleveren.

Ook daar was de roep om leiderschap duidelijk: wie pakt het voortouw op? Tegelijkertijd werd de kracht van samenwerking benadrukt. De Nederlandse landbouw is groot geworden door samenwerking. Bedenk dat coöperaties per slot van rekening Nederlandse uitvindingen zijn.

Over de rol van vmbo en mbo Groen was men duidelijk. De leerlingen dienen te worden voorbereid op een groene duurzame landbouw, waarin ze als toekomstmakers geschoold worden met een groen kompas. Leer de leerlingen verantwoorde, duurzame keuzes maken in allerlei groene beroepssituaties in bedrijven en leefomgeving.

Imago Vmbo Groen

Vmbo Groen vormt in Nederland met ca. 8 % van de leerlingen met ca. 100 scholen de kleinste groep. De uitstraling van het huidige groene onderwijs spreekt te weinig jonge mensen aan. Een groene opleiding volgen is al een tijdje geen vanzelfsprekendheid meer. De sector staat ver van de mensen af. Men heeft geen idee over wat en hoe er in de sector speelt. Het is te weinig voelbaar en tastbaar. Het imago hebben we niet mee. Daar komt nog bij dat de snel veranderende samenleving en 'next economy' hun stempel drukken op de beroepsontwikkelingen, ook in de groene sector. Die snelle veranderingen dragen (ook) niet bij tot een toegankelijke beeldvorming.

Wat kunnen we doen binnen vmbo Groen? Welke kansen liggen er?

Motivaction

Het onderzoek uitgevoerd door Motivaction in 2018 laat zien, dat veel meer jongeren dan wij denken latent is geïnteresseerd in een carrière in de groene sector. Het lijkt erop dat de huidige 'verpakking' van ons onderwijs deze groep niet laat kiezen voor Groen. We halen jaarlijks maar enkele procenten van de jaargroep 'binnen'.

Het onderzoek geeft aanwijzingen om onze presentatie en ons verhaal over groen onderwijs beter af te stemmen op hun interesses, zodanig dat meer jongeren overtuigd raken van een eigen groene toekomst. Het onderzoek toonde bijvoorbeeld aan dat er een groep jongeren is die technologie als focus heeft, maar juist de technische mogelijkheden en innovaties in de groene sector niet ziet. Hier liggen veel kansen.

Generatie Z

Bovendien wordt gesproken over een nieuwe generatie Z, de generatie die is geboren tussen 1995 en 2012. De gemene deler van deze generatie laat zich omschrijven als realistisch, voelen zich thuis in een diverse samenleving en hebben een sterke 'do-it-yourself' mentaliteit. Ze zijn bovengemiddeld bezig met hun sociale impact op de wereld en meer dan voorheen op zoek naar zingeving. Ze willen echt iets bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke problemen. Als je ze wilt boeien als school moet je ze juist daarop aanspreken. Om die reden heeft

de groene sector een goede kans als een aantrekkelijke omgeving te worden ervaren door veel jonge mensen van generatie Z.

Samengevat zien we dat er volop kansen liggen om meer jongeren dan nu te betrekken bij ons groene onderwijs.

SWOT analyse

Op de ALV van vorig jaar hebben we met als thema 'De toekomst van vmbo Groen' gesproken met 8 vertegenwoordigers van de 4 O's [ondernemers, onderzoek, overheid en onderwijs] en vervolgens gestemd en gediscussieerd met elkaar aan de hand van stellingen. In het verslag van de ALV (op pagina's 9, 10 en 11) hebt u de resultaten kunnen lezen.

De ALV heeft een waardevolle SWOT analyse opgeleverd van vmbo Groen. De SWOT geeft de volgende zaken aan:

- Als Bedreiging worden gezien in afnemende leerlingaantallen en de afname doorstroom naar mbo Groen, maar ook het onbekende van de opleiding. We bereiken de potentiële leerlingen niet.
- Als Zwak is het negatieve imago, beeldvorming, het stereotiepe verhaal en de presentatie van groen onderwijs.
- Als Kansen: samenwerking met bedrijven, perspectief bieden, meedoen aan maatschappelijke discussie.
- Als Sterk is dat groen de troeven in handen heeft voor een duurzame wereld, nieuwe groene beroepen, ecologisch (groen) kompas.

Sterk Groen Onderwijs

Vandaag krijgt u de kans om met elkaar in drie workshops na te denken en mee te praten over een nieuwe benadering van onze jongeren. Teo heeft de workshops al toegelicht. Reframing is belangrijk. In de workshops wordt u uitgenodigd op zoek te gaan naar een nieuw groen verhaal over de betekenis van groen onderwijs binnen de grote transitie waar we voor staan. Scherp uw overtuigingskracht aan, maak met elkaar een nieuwe wervende taal en laat u bijscholen op het gebied van nieuwe technologische ontwikkelingen in het groen. Op die wijze werken we samen aan de verSterking van **Groen Onderwijs**.

Persoonlijk denk ik dat vanaf komende week er een grote kans kan ontstaan als het pakket aan maatregelen ivm de stikstofcrisis bekend wordt gemaakt. Dat klinkt in eerste instantie wellicht tegenstrijdig. Ik bedoel het zo:.... even **omdenken** met zijn allen. Stel dat we echt een duurzame systeemverandering krijgen, die solidair en sociaal wordt doorgevoerd samen met de sector en die ook betaalbaar en fatsoenlijk is, in de zin dat boeren ook met een kleinere productie een goede boterham kunnen verdienen. Deze verandering kan dan een serieuze lift geven aan de gehele groene sector. Er is een gereede kans dat de grote verandering of transitie de gehele sector een nieuw en verbeterd imago zal bezorgen. Deze transitie kan niet zonder het Groen Onderwijs plaatsvinden. Dit betekent dat ook een impuls vergelijkbaar met Sterk Techniek Onderwijs op zijn plaats is in het groene

onderwijs, ook van onderop gepositioneerd in vmbo Groen. Wij kunnen als vmbo Groen hiervan profiteren en meesurfen op deze grote transitiegolf, Dat zou wat zijn, toch? Als we dan inmiddels een nieuw passend groen verhaal hebben opgebouwd, dat nieuwe leerlingen aanspreekt en vertrouwen geeft op een eigen groene toekomst, dan kunnen we groeien en meer mensen opleiden voor de groene sector met Sterk Groen Onderwijs.

Samenwerken is het nieuwe concurreren

Er zijn veel verschillende (vaak ongenueanceerde) meningen over de boerenacties geuit de laatste tijd. Eén ding wat wij er zeker van kunnen leren is samenwerking. Binnen de VBG met andere scholen met vmbo Groen, maar ook met vmbo Groen locaties van AOC's in de regio. Samen met bedrijven en instellingen. Samen met mbo en hbo. Samen met basisscholen, maar ook PRO, havo, noem maar op. Samen met overheden zoals waterschappen, provincie en gemeenten. O, O, O oftewel onderwijs, ondernemers, overheid vormen een krachtig trio.

Samenwerken is het nieuwe concurreren. Ook zo bouwen we aan Sterk Groen Onderwijs.

Het VBG-bestuur zelf is landelijk een samenwerking aangegaan met vmbo Groen van Connect Groen (voorheen de AOC Raad) met de vorming van het platform vmbo Groen onder de SPV (Stichting Platforms VMBO)

Het komend halfjaar bezoeken (secretaris) Susan Potiek en (secretaris) Edith Diepeveen samen de bijeenkomsten van het Algemeen Bestuur van SPV. De bijeenkomsten worden voorbereid met een aantal bestuursleden van VBG samen met collega-bestuurders van Connect Groen. Na een halfjaar evalueren we hoe het is gegaan. Door samen te werken in de **SPV kunnen we samen aan kwaliteit van het vmbo werken, ervaringen uitwisselen en samen een vuist maken naar het veld en naar de overheid.** SPV werkt samen met alle belangrijke spelers in het onderwijsveld, zoals de ministeries van OCW en EZ, de VO-raad, de MBO Raad, Connect Groen, S-BB, branche-organisaties en vertegenwoordigers namens het bedrijfsleven. Dit alles met als doel de leerlingen in het vmbo een optimale voorbereiding te bieden op opleiding en beroep.

Via GroenPact wil het bestuur VBG lobbyen voor SGO Sterk Groen Onderwijs.

Vorig jaar is de VBG gestart haar regio-bijeenkomsten open te stellen voor de collega's van naburige vmbo-vestigingen van AOC's. In alle 5 regio's is dat ook gebeurd. Op die wijze kunnen met name docenten veel beter met elkaar in de regio samenwerken aan de kwaliteit van hun dagelijks Sterk Groen Onderwijs.

Het bestuur houdt u op de hoogte.

We hebben ons verenigd in een vereniging die opkomt voor **Sterk Groen Onderwijs.**

Binnen de groene kolom neemt de VBG een aantal rollen op, die zijn verankerd in de nieuwe statuten in de vereniging: zoals verbetering groen imago én aantrekken van en doorstromen van leerlingen in de groene kolom. Juist de VBG-scholen spelen

een rol van betekenis door hun 'groengrijze' karakter, ook niet oorspronkelijk uit de groene sector afkomstige jonge burgers aan te trekken. Het is belangrijk onze scholen op de kaart te blijven zetten, bijvoorbeeld als lokale kenniscentra voor groene leefomgeving, leefstijl en gezonde voeding.

Om dit alles te bereiken hebben we een krachtige vereniging nodig die de individuele VBG-scholen bijstaat in de regio's met Sterk Groen Onderwijs. Ook komend jaar gaan we door te investeren in de regio.

Met elkaar, niet zonder elkaar voor aantrekkelijke en vernieuwd groen onderwijs.

Ook hier vandaag in Hardenberg vinden we een prachtig voorbeeld van samenwerking tussen een VBG-vmbo en een AOC-mbo. De VBG-school (Vechtdal College) met vmbo Groen wordt versterkt door de collega's van AOC Zone College vanuit hun mbo-vestiging met de slogan 'Haal het beste in je binnenste buiten', gericht op een groene, duurzame vooruitgang.

Zeker ook omdat wij als bestuur 'met onze voeten in de (onderwijs)klei' staan, weten we hoeveel energie nodig is op de scholen om Sterk Groen Onderwijs mogelijk te maken.

Het gaat daarbij steeds om onze hoofddoelstelling zoveel als mogelijk vmbo-leerlingen in contact te brengen met de groene sector (in transitie).

Wij wensen u daarbij nu en in de toekomst buitengewoon veel succes. U kunt rekenen op het bestuur!

Bedankt voor de aandacht !
Namens het bestuur VBG,

Cees de Jong, voorzitter

